

медичних, продовольчих послуг. Але основна мета – підтримання миру в усьому світі – зависла у повітрі. І не останнє місце серед причин такого становища займає інституційна недосконалість Ради Безпеки, яка в умовах сьогодення логічно вимагає удосконалення шляхом реформування.

Література

1. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду. URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010 (дата звернення 01.03.2020).
2. Годованик Є. В. Компетенція Ради Безпеки ООН щодо підтримання міжнародного миру та безпеки / Є. В. Годованик. URL. <http://vuzlib.com/content/view/2267/73/>
3. Годованик Є. В. Юридичний аналіз компетенції Ради Безпеки ООН щодо підтримання міжнародного миру та безпеки/ Є. В. Годованик // Держава і право : зб. наук. праць. Серія: Юридичні і політичні науки. – 2010. – Вип. 50. – С. 623–631.
4. Проблеми реформування Ради Безпеки ООН. URL. <http://kimo.univ.kiev.ua/MOrg/28.htm>.
5. Губань Р. Проблеми реалізації проєктів реформи Ради Безпеки ООН / Р. Губань // Юридичний журнал. – 2007. – № 11. URL. <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2803>.

Владислав Олексійович Федоренко – курсант I курсу Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ.

Науковий керівник: Ольга Олександрівна Бакаєва – викладач кафедри юридичних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ

ТЕОРЕТИЧНІ ТА КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

Сучасність увійшла в епоху глобальної системної трансформації, наслідком якої, стало набуття суспільством нових рис, що відповідають вимогам часу.

Зміни торкнулися і соціальних стандартів, і правил поведінки, і суспільних потреб. Частково вони супроводжувалися явищами, що неминуче призвели до настання несприятливих умов існування багатьох людей.

Історична ретроспектива глобальних трансформацій наштовхує на думку, що протягом всього існування людства спостерігається тенденція до підкорення однієї його частини іншою.

Проте навіть за обставин, коли суспільство не повною мірою наділене засобами забезпечення прав і свобод, головним питанням

існування суспільства і на сьогодні залишається захист основоположних прав людини в усіх сферах її життєдіяльності. Структури громадянського суспільства не можуть осилити стрімкий процес роздроблення соціальної цілісності й ускладнення соціально-економічних умов життя. Оскільки сама ринкова економіка здатна координувати лише економічну активність, але не в змозі вирішувати завдання соціальної інтеграції, то вирішення завдань примирення суспільства відбувається за допомогою втручання інститутів держави (2).

Соціальна держава розглядається як багатоаспектне явище, що охоплює широке коло суспільних відносин. Якщо для багатьох країн світу правові механізми соціальної держави, технології соціального захисту населення, відпрацьовані, накопичено досвід практичної реалізації її принципів, то для України ця сфера залишається відносно новою. Це пояснюється, насамперед, змінами соціально-економічної природи суспільства та зв'язків системи «держава – суспільство», «держава – індивід», що відбуваються в країні з періоду Перебудови й до сьогодні (3).

Основним Законом України визначено, що наша держава є соціальною і правовою державою; права і свободи людини є та їх гарантії визначають зміст і основні напрямки діяльності держави; держава відповідає перед людиною за свою діяльність; утвердження і забезпечення прав і свобод є головним обов'язком держави; і держава зобов'язана забезпечувати соціальну спрямованість економіки.

Відповідно до Конституції України права і свободи людини є непорушними та невідчужуваними. Зазначений в II Розділі Основного Закону перелік прав і свобод людини не є вичерпним, гарантується державою та не може скасовуватися.

Як зауважив у своєму Рішенні від 17 березня 2005 року № 1-рп/2005 Конституційний Суд України «відповідно до Конституції України ознаками України як соціальної держави є соціальна спрямованість економіки, закріплення та державні гарантії реалізації соціальних прав громадян, зокрема їх прав на соціальний захист і достатній життєвий рівень, тощо. Це зобов'язує державу відповідним чином регулювати економічні процеси, встановлювати і застосовувати справедливі та ефективні форми перерозподілу суспільного доходу з метою забезпечення добробуту всіх громадян. Тут же зазначається, що «додержання конституційних принципів соціальної і правової держави, верховенства права обумовлює здійснення законодавчого регулювання суспільних відносин на засадах справедливості та розмірності з урахуванням обов'язку держави забезпечувати гідні умови життя кожному громадянину України. (абзац восьмий підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини Рішення від 26 грудня 2011 року N 20-рп/2011), а також, що «основними завданнями соціальної держави є створення

умов для реалізації соціальних, культурних та економічних прав людини, сприяння самостійності і відповідальності кожної особи за свої дії, надання соціальної допомоги тим громадянам, які з незалежних від них обставин не можуть забезпечити достатній рівень життя для себе і своєї сім'ї» (абзац другий підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини Рішення від 25 січня 2012 року N 3-рп/2012).

В Україні як соціальній, правовій державі політика спрямовується на створення умов, які забезпечують достатній життєвий рівень, вільний і всебічний розвиток людини як найвищої соціальної цінності, її життя і здоров'я, честь і гідність. Утвердження та дотримання закріплених у нормативно-правових актах соціальних стандартів є конституційним обов'язком держави. Діяльність її правотворчих і правозастосовчих органів має здійснюватися за принципами справедливості, гуманізму, верховенства і прямої дії норм Конституції України».

Конституційний Суд України вже здійснював тлумачення зазначених конституційних положень, а також сформулював юридичну позицію, за якою «зміст прав і свобод людини – це умови і засоби, які визначають матеріальні та духовні можливості людини, необхідні для задоволення потреб її існування і розвитку. Обсяг прав людини – це кількісні показники відповідних можливостей, які характеризують його множинність, величину, інтенсивність і ступінь прояву та виражені у певних одиницях виміру. Звуження змісту прав і свобод означає зменшення ознак, змістовних характеристик можливостей людини, які відображаються відповідними правами та свободами, тобто якісних характеристик права. Звуження обсягу прав і свобод – це зменшення кола суб'єктів, розміру території, часу, розміру або кількості благ чи будь-яких інших кількісно вимірюваних показників використання прав і свобод, тобто їх кількісної характеристики (абзаци п'ятий, шостий пункту 4 мотивувальної частини Рішення від 11 жовтня 2005 року N 8-рп/2005).

Крім того, Конституційний Суд України вказав, що скасування конституційних прав і свобод – це їх офіційна юридична або фактична ліквідація; звуження змісту та обсягу прав і свобод є їх обмеженням (абзац четвертий підпункту 5.2 пункту 5 мотивувальної частини Рішення від 22 вересня 2005 року N 5-рп/2005).

Держава має конституційний обов'язок не лише утверджувати й забезпечувати права і свободи людини, а зобов'язана розвивати і конкретизувати сформульовані Конституційним Судом України юридичні позиції щодо змісту положень частини третьої статті 22 Основного Закону України.

В Рішенні Конституційного Суду України від 1 червня 2016 року N 2-рп/2016) зазначено, що звуження змісту та обсягу існуючих конституційних прав і свобод людини є їх обмеженням. Верховна Рада України як законодавчий орган держави повноважна ухвалювати

закони, що встановлюють обмеження, відповідно до таких критеріїв: «обмеження щодо реалізації конституційних прав і свобод не можуть бути свавільними та несправедливими, вони мають встановлюватися виключно Конституцією і законами України, переслідувати легітимну мету, бути обумовленими суспільною необхідністю досягнення цієї мети, пропорційними та обґрунтованими, у разі обмеження конституційного права або свободи законодавець зобов'язаний запровадити таке правове регулювання, яке дасть можливість оптимально досягти легітимної мети з мінімальним втручанням у реалізацію цього права або свободи і не порушувати сутнісний зміст такого права».

Відповідно до пункту 1 частини першої статті 92 Конституції України виключно законами України визначаються права і свободи людини, гарантії цих прав і свобод. Але, визначаючи їх, законодавець може лише розширювати, а не звужувати зміст конституційних прав і свобод та встановлювати механізми їх здійснення. Наприклад: у державі, яку проголошено соціальною, визначений законодавцем розмір прожиткового мінімуму має реально забезпечувати гідний рівень життя людини.

Україна взяла на себе обов'язок створити таку ефективну систему соціального захисту різних категорій осіб, яка сприяла б узгодженню рівня їхнього життя з реалізацією права на достатній життєвий рівень для них та їх сімей шляхом надання відповідного соціального забезпечення. Заходи соціального захисту мають втілювати ідеї соціальної солідарності та справедливості, бути спрямовані на охорону і захист особи при настанні можливих соціальних ризиків.

Конституційний Суд України дійшов висновку, що держава, виходячи з існуючих фінансово-економічних можливостей, має право вирішувати соціальні питання на власний розсуд. Тобто у разі значного погіршення фінансово-економічної ситуації, виникнення умов воєнного або надзвичайного стану, необхідності забезпечення національної безпеки України, модернізації системи соціального захисту, тощо держава може здійснити відповідний перерозподіл своїх видатків з метою збереження справедливого балансу між інтересами особи та суспільства. Проте держава не може вдаватися до обмежень, що порушують сутність конституційних соціальних прав осіб, яка безпосередньо пов'язана з обов'язком держави за будь-яких обставин забезпечувати достатні умови життя, сумісні з людською гідністю (4).

Так, стаття 3 Основного Закону наголошує – людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Тобто людська честь та гідність необхідно трактуються як право, гарантоване статтею 28 Конституції України, і як конституційну цінність, яка наповнює сенсом людське буття, є фундаментом для усіх інших конституційних прав, мірилом

визначення їх сутності та критерієм допустимості можливих обмежень таких прав. В Конституції нашої держави затверджується унікальне значення людської гідності, за якою, зокрема, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю; усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах (стаття 21); кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей (частина перша статті 68).

Отже, виходячи з того, що основні напрямки діяльності держави є її функціями, то з урахуванням положень Конституції України, можна зробити висновок, що такий напрямок діяльності сучасної України, як утвердження, захист та забезпечення прав і свобод людини, є її основоположною функцією. Цим визначається відповідна ієрархія, пріоритетність у напрямках діяльності держави. Загалом стаття 3 Основного Закону відображає й конкретизує одну із визначальних сутнісних характеристик «соціальності» України, котру було задекларовано в статті 1 її Конституції.

Література

1. Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Соціальна держава: обґрунтування концепції С. Погребняк. URL: http://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/varny_2011_2_2.pdf
3. Кісс С. В. Розвиток соціальної держави в Україні: теоретичні та історико-правові аспекти URL:: https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Specializovani_vcheni_radi/Kiss/Kiss_dis.pdf
4. Рішення Конституційного Суду України, справа N 1-4/2018(2792/15) м. Київ, 22 травня 2018 року N 5-п/2018. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KS18077.html

Валерія Сергіївна Хацько – студентка III курсу Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **Світлана Андріївна Лубенець** – старший викладач кафедри юридичних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В АСПЕКТАХ АНАЛІЗУ КРОКІВ ДЛЯ ЗАВЕРШЕННЯ РЕФОРМИ

Історія децентралізованої держави пов'язана із пошуком найкращої форми організації державної влади. Традиційно усталений